בְּשָׁעַת הַשְׁמָחָה וְלֵיכָּא, שהרי שחטן בערב יום טוב שעדיין אינו זמן שמחה, שנוהגת רק בימי החג. וּמַשּׁוּם חֲגִיגָה לא יצא, משום שהחגיגה הָוֵי דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה – קרבן שחובה על האדם ממצות התורה להביאו, וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין, ולא מבהמה שכבר קדושה בקדושת קרבן אחר, כמבואר במנחות (פב.), ומאחר שבהמה זו הוקדשה כבר לשלמים אינו יוצא בה ידי חובת חגיגה.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי אלעזר: לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ – נאמר שמהברייתא המובאת להלן יש ראיה לרבי אלעזר, ששנינו בברייתא, נאמר בחג הסוכות (דברים טז טו) 'וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ', ולכאורה פסוק זה מיותר, שהלא כבר נאמר (שם טז יג–יד) 'חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ וגו' וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ', אלא שבא הפסוק לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן [–שמיני עצרת] לְחִיוּב שִׂמְחָה, והיינו שיש לשמוח על ידי אכילת שלמים בלילה זה, וישחטם בערב יום טוב. ומקשה הברייתא: אַתָּה אוֹמֵר שיש לרבות את לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן לשמחה, אוֹ [–שמא] אֵינוֹ כן אֶלָּא יש לרבות את לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, וחייב לשחוט שלמים בערב החג כדי לאוכלם בלילה. ומיישבת הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר אַךְ' (שָׂמֵחַ) חָלָק – תיבת 'אך' באה תמיד למעט, וכאן היא באה לחלוק את הריבוי שריבינו לעיל, ולמעט ממנו את אחד הלילות, ויש לנו לומר שהכוונה ללילה הראשון. מבררת הגמרא: מַאי מַעֲמָא – מדוע מרבה הברייתא את הלילה האחרון לשמחה וממעטת את הראשון ולא להיפך, לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בַּמֶּה יִשְׂמַח בלילה הראשון, מפני שאינו יכול לשחוט את השלמים אלא רק בערב החג שאינו זמן שמחה, ובאופן זה אינו יוצא ידי חובתו, כדברי רבי אלעזר.

דוחה הגמרא: לֹא, כִּדְתָנֵי מַעֲמָא – אין זה הטעם אלא כפי שביארה הברייתא עצמה את הטעם בהמשך דבריה. שמקשה הברייתא, מָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן וּלְהוֹצִיא לֵילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן. ומתרצת, מְרַבֶּה אֲנִי את לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ מצות שִׂמְחָה לְפָנָיו בימי החג ובלילותיו, וּמוֹצִיא אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁאֵין מצות שִׂמְחָה לְפָנָיו בימים שלפני החג. שיותר מסתבר לדרוש מן הכתוב שיש להמשיך בשמחה שכבר התחייב בה, מאשר לדרוש שיש להתחיל בשמחה.

רב יוסף מקשה על דברי רבי אלעזר: מֵתִיב רַב יוֹסֵף, שנינו בברייתא, חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חיוב שלמי שִׂמְחָה, וְאֵין יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם חיוב חֲגִיגָה של יום טוב. ולדברי רבי אלעזר אַמַּאי יוצא בה ידי שמחה, הָא בָּעֵינַן – הרי לשם כך אנו צריכים שתהיה הַזְבָּחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה, וְלֵיכָּא – ואין כאן, שהרי שוחטה ביו"ד. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, מדובר שֶׁעִיכֵּב את שחיטת החגיגה וּשְׁחָטָהּ בט"ו שהוא זמן שמחה.

הגמרא מביאה סיוע לדברי רב אידי: אָמַר רַב אַשִׁי, הָכִי נַמִּי מְסַתַּבְרָא שמדובר בששחטה בט"ו, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אלא תאמר ששחטה בי"ד, יקשה, הָא מַתְנִיתָא מַאן קָתָנֵי לָהּ – ברייתא זו מי שנאה, הלא בֵּין תֵּימָא שנאה, כמפורש לעיל (ע.), ולשיטת בֵּן תֵּימָא הָא פְּסָלָהּ לָהּ בְּלֵילָה – הרי חגיגת י"ד נפסלת בלינה, שהרי סובר שנאכלת רק ליום ולילה כפסח, וביום ט"ו אסורה באכילה, ואם כן ודאי אינו יוצא בה ידי חיוב שמחה. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן מוכח מכאן שמדובר בששחטה בט"ו.

רבא מקשה על דברי רבי אלעזר: מֵתִיב רָבָא שנינו במשנה (סוכה מב:) בענין המצוות הנוהגות בחג הסוכות, שמצות אמירת הַהַלֵּל וּמצות הַשְׁמָחָה נוהגות שִׁבְעָה ימים. וְאִי אָמְרַת בָּעֵינַן זְבִיחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה, הָא זְמַנִּין סַגִּיאִין דְּלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ – הרי פעמים רבות לא תמצא שתנהג השמחה אֶלָּא שִׁבְעָה ימים, ולא שמונה כדברי המשנה, והיינו בְּגוֹן שֶׁחָל יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. ששחיטת שלמי השמחה אינה דוחה שבת, ואף בערב החג לא ניתן לשוחטם מאחר שאינו 'זמן שמחה', נמצא שלא ניתן לאכול שלמי שמחה ביום טוב זה. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, באופן זה מְשַׁמְּחוֹ – מקיים את מצות השמחה בְּאכילת שְׁעִירֵי הָרְגָלִים. שבכל יום מימי החג היה קרב שעיר לחטאת, ואף בשבת היו מקריבים אותו.

דוחה הגמרא: אָמַר רָבָא, לא ניתן לתרץ כך מאחר שֶׁתְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר – ישנן שתי ראיות המוכיחות שלא ניתן לקיים מצות שמחה בשעירי הרגלים. חֲדָא – ראיה אחת, דִּתְשָׁעִירֵי הָרְגָלִים הקרבים בשבת, חַי נֶאֱכָלִין צָלִי אֵין נֶאֱכָלִין, כלומר, הבא לאכול מבשרם בשבת צריך לאוכלו חי מפני שאין בישולו וצלייתו דוחים את השבת, וְהֵרִי שִׂמְחָה בְּאכילת בשר חַי לֵיכָּא. וְעוֹד ראיה, שהרי רק הַכַּהֲנִים אוֹכְלִין מהם, כדין חטאת, וְאִם כֵּן, יִשְׂרָאֵל בַּמֶּה שְׂמֵחִים. שבזה הגמרא ומתרצת באופן אחר: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, מְשַׁמְּחוֹ בְּכִסּוּת נְקָיָה וְיַיִן יָשָׁן, שאף דברים אלו מביאים לידי שמחה.

הגמרא מביאה דעה החולקת על דברי עולא משמו של רבי אלעזר בענין שלמי שמחה: כִּי אֲתָא [–כשבא] רָבִין לבבל אָמַר בשם רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם שִׂמְחָה וְאֵין יוֹצֵא בָּהֶן מִשּׁוּם חֲגִיגָה. יוֹצֵא מִשּׁוּם שִׂמְחָה, משום שלא בָּעֵינַן זְבִיחָה בִּשְׁעַת שִׂמְחָה, וְלֹא יוצא מִשּׁוּם חֲגִיגָה, משום שהָוֵי דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין.

הגמרא מקשה על דברי רבין: מֵיתִיבֵי ממה ששנינו בברייתא, 'וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ' לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן לְשִׂמְחָה, אַתָּה אוֹמֵר לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אַךְ' חָלָק. מַאי מַעֲמָא – מדוע לא מרבים את הלילה הראשון, לָאו מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בַּמֶּה יִשְׂמַח. דהיינו, שאינו יוצא ידי חובתו בשחיטת השלמים בערב החג הואיל ואינו זמן שמחה, ושלא כדברי רבין שסבר שאין צריך זביחה בשעת שמחה. דחו בני הישיבה, לֹא, כִּדְתַנְיָא, מָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן וּלְהוֹצִיא לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. מְרַבֶּה אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה לְפָנָיו וּמוֹצִיא אֲנִי לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁאֵין שִׂמְחָה לְפָנָיו.

הגמרא חוזרת לדון בענין קרבן חגיגה: אָמַר רַב כַּהֲנָא, מִנַּיִן לְאִימּוּרֵי חֲגִינַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר שֶׁנִּפְסָלִין בְּלֵילָה אם לא הוקטרו עד עלות השחר של יום ט"ו, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג יח) 'וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר', ו'חלב חגי' היינו אימורי החגיגה, וְסָמִיךְ לֵיהּ – ובסמוך לפסוק זה נאמר בענין מצות הבאת הביכורים (שם כג יט) 'רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ', והרי זה כאילו נכתב 'עד בוקר ראשית', לְמֵימְרָא – ללמדנו דְּהַאי 'בֹּקֶר' הינו הַבֹּקֶר הָרִאשׁוֹן שלאחר הקרבת החגיגה, דהיינו בוקרו של יום ט"ו.

רב יוסף מקשה על דבריו: מַתְקִיף לָהּ רַב יוֹסֵף, מַעֲמָא שמעמידים את הפסוק בבוקר הראשון הוא משום דִּכְתַב 'רֵאשִׁית', הָא אם לֹא כָּתַב 'רֵאשִׁית', הָוֶה אָמֵינָא שַׁמַּאי 'בֹּקֶר', בֹּקֶר שני שלאחר הקרבת החגיגה, דהיינו בוקר יום י"ז, וקשה, מִי אִיכָּא מִידֵי – וכי מצאנו דבר מעין זה בשאר הקרבנות דְּכָתַב רַחֲמָנָא לֵיהּ מֵאוֹרָתָא – שבשר הקרבן נפסל לאכילה כבר מהערב, וְאילו הָאֲמוּרִין שלו לא יפסלו עַד צַפְרָא – הבוקר שלמחרת. ואם כן לא יתכן שאימורי חגיגת ט"ו שנאכלת עד סוף יום ט"ז ונפסלת באכילה מליל י"ז, יפסלו רק למחרת ביום י"ז, ובהכרח שאימוריה נפסלים כבר בבוקר ט"ז, מבלי שנזדקק ללמוד זאת מסמיכות הפסוקים.

אביי דוחה את הקושיא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, אֲלָמָּה לֹא – מדוע אתה אומר שלא מצאנו קרבן שאימוריו נפסלים לאחר שנפסל בשרו, וַהֲרֵי מצאנו בְּפֶסַח, לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דִּכְשֵׁר הקרבן אִיפְּסִיל לֵיהּ מַחֲצוֹת ליל ט"ו, וְאילו הָאֲמוּרִין לא נפסלים עַד צַפְרָא שלמחרת. ואם כן, אף בחגיגת ט"ו היה מקום לומר, שאף על פי שבשר הקרבן נפסל לאכילה כבר מליל י"ז, האימורים יפסלו רק מהבוקר שלמחרת, ולפיכך נצרכנו ללימוד של רב כהנא.

רבא מבאר את קושייתו של רב יוסף: אָמַר רָבָא, רַב יוֹסֵף הָכִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ, כיצד יתכן היה לומר ש'בוקר' היינו השני ולא הראשון, מִי אִיכָּא מִידֵי דְּאִלּוּ תַּנָּא של הברייתא שתובא להלן, לְעִנְיַן זמן פסול הַכָּשֵׁר של הקרבן לֹא בָּעֵי לסמיכות של התיבה 'רֵאשִׁית' כדי לומר שה'בוקר' שנאמר בו היינו הראשון, וְאילו רַב כַּהֲנָא, לְעִנְיַן הָאֵימוּרִין שקדושתם חמורה מקדושת בשר ובשל כך עיכוב פסילתם חמור יותר, בָּעֵי 'רֵאשִׁית' כדי ללמוד שנפסלים מהבוקר הראשון.

מבררת הגמרא: מַאי הִיא אותה ברייתא. משיבה הגמרא: דְּתַנְיָא, נאמר בפסוק (דברים טז ד) לגבי חגיגת י"ד 'לֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר',

הרי זה לִימֵּד עַל חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. דהיינו, שנאכלת ביום י״ד, ליל ט״ו ויום ט״ו, ואסור להלין אותה לבוקר יום ט״ז, ומה שנאמר ׳לבקר׳ הכוונה לבוקר יום ט״ז. מקשה הברייתא: **אוֹ אֵינוֹ** – שמא אינו כן **אֶלָּא** נאכלת לְיוֹם וְלַיְלָה בלבד, יום י״ד וליל ט״ו, ומה שנאמר ׳לבקר׳ היינו בוקרו של יום ט״ו שבו נאסרת באכילה. מתרצת הברייתא: **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן'** (לַבֹּקֶר), משמע שנאכלת כל היום הראשון של פסח, דהיינו ט״ו, וממילא חֲרֵי בֹּקֶר שֵׁנִי אָמוּר – בהכרח שה׳בוקר׳ שבפסוק מדבר בבוקרו של יום ט״ז. שבה הברייתא ומקשה: **אוֹ אֵינוֹ** – שמא אין כוונת הכתוב כן **אֶלָּא** לִבְקֶר הָרִאשׁוֹן דהיינו בוקרו של ט״ו, וְאם תקשה, בְּמָה אֲנִי מְקַיֵּים את מה שלמדנו מפסוק אחר, שיש חֲגִינָה הֲנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, אשיב לך שאני מקיים זאת בחגיגה אחרת חוץ מִזּוֹ. דוחה הברייתא: **כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר בּוֹ** – בענין אכילת קרבן שלמים (ויקרא ז טז) **'אִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ, בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל'**, בא ללמד ששלמי הרשות נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ובייתור התיבה ׳אם׳ הוא בא לרבות לדין זה אף שלמי חובה, והרי זה לִימֵּד עַל חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד שאף היא משלמי החובה, ואם כן, לא שייך לבאר שהפסוק ׳לא ילין׳ המדבר בחגיגת י״ד, מורה על אכילתה ליום ולילה בלבד.

הגמרא מבארת את דברי הברייתא: **אָמַר מַר** – הובא לעיל בברייתא, **'אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּקֶר רִאשׁוֹן'**. מקשה הגמרא: **הָא אָמְרַת, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר 'בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן'** (לַבֹּקֶר) חֲרֵי בֹּקֶר שֵׁנִי אָמוּר. כלומר, הרי הברייתא כבר הוכיחה שה׳בוקר׳ שבפסוק היינו בוקר יום השני, ומדוע היא שבה ומסתפקת אולי הכוונה לראשון. משיבה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שִׁבְשְׁתֵּי חֲגִינוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר וְאַחַת חֲגִינַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר, וְזוֹ לְבוֹקְרָהּ וְזוֹ לְבוֹקְרָהּ**. כלומר, שחלקו הראשון של הפסוק ׳לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב׳ נאמר לגבי חגיגת י״ד, שנאכלת ביום י״ד ובלילה שאחריו ואיסור הלינה שלה חל בבוקר ט״ו, ואילו חלקו השני של הפסוק ׳ביום הראשון לבקר׳ אמור לגבי חגיגת ט״ו שקרבה ביום הראשון של חג הפסח, וללמדנו שנאכלת ביום זה ובלילה שאחריו ואיסור הלינה שלה חל בבוקר ט״ו.

הגמרא מבארת את המשך דברי הברייתא: **חָזַר** – חזר התנא ודחה את הקושיא **וְאָמַר**, כיצד ניתן לבאר כך את הפסוק, **אֶלָּא דְּקָרֵיתָא** – הרי מקובל בידינו שיש חֲגִינָה הֲנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, **וְאִם בֵּן** את ייתור התיבה ׳אם׳ בפסוק **'אִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה'** שממנו מרבים שאף שלמי חובה, ובכללם החגיגה, נאכלים לשני ימים והלילה שביניהם, **בְּמַאי** – באיזה קרבן חגיגה נעמיד. **אִי** בְּחֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר, **הָא כְּתִיב בָּהּ** שנאכלת לְיוֹם וְלַיְלָה בלבד, כפי שלמדנו מחלקו הראשון של הפסוק ׳לא ילין׳, **וְאִי** בְּחֲגִינַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר, **הָא כְּתִיב** אף בָּהּ יוֹם וְלַיְלָה בלבד, וכפי שלמדנו מחלקו השני של הפסוק ׳לא ילין׳. **אֶלָּא** על כרחך שהָאי – הפסוק של ׳אם נדר׳ בא ללמדנו על חֲגִינַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר שנאכלת לשני ימים ולילה אחד, **וְהָאִידְּ כּוּלֵּיהּ קְרָא** – כל אותו פסוק של ׳לא ילין׳, לְעִנְיַן חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר נאמר, **וּלְמַד עַל חֲגִינַת אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁנֶּאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד** כפי שדייקה ממנו הברייתא בראשית דבריה.

עתה שבה הגמרא לפרש את קושייתו של רב יוסף ובעקבותיה נדחים דברי רב כהנא: נתבאר אם כן מתוך דברי הברייתא, **שְׁמַעְתָּא** שפירשנו שה׳בוקר׳ שנאמר בפסוק היינו הבוקר השני, הוא משום **דִּכְתִיב 'בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר'**, שמשמעו שחגיגת י״ד נאכלת כל היום הראשון, דהיינו ט״ו, וממילא למדנו **דְּמַאי 'בֹּקֶר'**, **בֹּקֶר הַשֵּׁנִי** דהיינו בוקר ט״ז, ואם כן **הָא** משמע, **שֶׁכָּל הֵיכָא דִּכְתִיב 'בֹּקֶר' סְתָמָא** [–לבד] היינו **בֹּקֶר רִאשׁוֹן, וְאַף עַל גַּב דְּלָא כָּתַב בֵּיהּ** – בסמיכות אליו **'רִאשִׁית'**, ורואים שאף כשמדובר בבשר הקרבן שקל בדינו מהאימורים נדרשנו ללימוד מיוחד לומר ש׳בוקר׳ אינו בוקר ראשון, ורק מחמת שנאמר ׳ביום הראשון לבקר׳ הסקנו שהכוונה כאן לבוקר השני. ואם כן, כל שכן שאת ה׳בוקר׳ שנכתב אצל אימורי החגיגה יש לפרש שהוא הבוקר ראשון גם ללא הסמיכות של תיבת ׳ראשית׳, שלא כדברי רב כהנא.

משנה

משנתנו דנה במי ששחט בשבת קרבנות שלא כהלכתן, אם חייב חטאת משום חילול שבת: **הַפֶּסַח** [–קרבן פסח] בשוגג **שֶׁשְּׁחָטוֹ לִשְׁמוֹ** – שלא לשם קרבן פסח **בַּשַּׁבָּת** שחל בו י״ד בניסן, מפני שהיה סבור שכשם שמותר לשחטו לשמו, כך מותר לשחטו שלא לשמו, **חַיָּיב עָלָיו חַטָּאת**, כיון שהקרבן פסול ולא קיים בו את מצותו, ונמצא שחילל שבת שלא לצורך. **וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים** – שאר קרבנות **שֶׁשְּׁחָטָן** בי״ד בניסן שחל בשבת **לְשֵׁם** קרבן **פֶּסַח, אִם** הם בהמות **שֶׁאֵינָן רְאוּיִין** לפסח כלל, כגון ששחט עגל או איל בן שנתיים או כבשה של שלמים, מתוך ששכח ששבת היום, או שהיה סבור שמותר לשחוט זבחים אחרים לשם קרבן פסח בשבת, **חַיָּיב** חטאת, שהרי אסור להקריב בשבת קרבן שאין זמנו קבוע. **וְאִם רְאוּיִין הֵן** לפסח, כגון ששחט לשם פסח שה בן שנה שהוקדש לשלמים, ומחמת טרדתו לשחוט את פסחו, טעה בקרבן זה וסבר שפסח הוא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חַטָּאת**, ואף על פי שטעה בדבר מצוה, כלומר שטעותו היתה מחמת טירדתו לקיים מצות קרבן פסח. **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר**, כיון שלדעתו, הטועה בדבר מצוה ועשה מצוה כל שהיא, פטור, ואדם זה הרי התכוין לקיים מצות קרבן פסח, אלא שמתוך שהיה טרוד ובהול לשחוט פסחו, טעה וסבר על שלמים שהוא פסח, וגם עתה קיים בהקרבה זו מצות הקרבת שלמים.

המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי יהושע: **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** לרבי יהושע, הלא ניתן ללמוד מקל וחומר לחייבו, שהרי **מָה אִם הַפֶּסַח שֶׁהוּא מוּתָּר** לשחטו **לִשְׁמוֹ** בשבת שחל בו י״ד בניסן, אף על פי כן **כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמוֹ**, דהיינו ששחטו שלא לשמו, מודה אתה **שֶׁחַיָּיב**, כמבואר בתחילת המשנה, **זְבָחִים** אחרים, כגון שלמים, **שֶׁהֵן אֲסוּרִין** לשוחטם בשבת אפילו **לִשְׁמָן, כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָן** ושחטם בשבת שלא לשמם, **אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא** – אין להוכיח מקרבן פסח, שכן **אִם אָמַרְתָּ בְּפֶסַח** שחייב, משום **שֶׁשִּׁנָּהוּ בְּדָבָר אָסוּר** – ששחטו לשם קרבנות שאסור לשחטם בשבת, **וְלֹא** טעה בדבר מצוה, **תֹּאמַר** לחייבו **בְּשֹׁאר זְבָחִים שֶׁשִּׁנָּן בְּדָבָר הַמּוּתָּר** – ששחטם לשם פסח שמותר לשחוט בשבת, ונמצא שטעה בדבר מצוה המוטלת עליו בשבת זו.

מדברי רבי יהושע משמע שפוטר בכל אופן ששינה לדבר המותר. רבי אליעזר מוכיח לו שאין הדבר כן: **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵימּוּרֵי צִיבּוּר** – קרבנות ציבור שיש להקריבם בשבת, כגון תמידים ומוספים, **יוֹכִיחוּ** כשיטתי, **שֶׁהֲרֵי הֵן מוּתָּרִין** לשוחטם **לִשְׁמָן** בשבת וזו מצותם, **וְאַף עַל פִּי כֵן הַשּׁוֹחֵט** קרבנות אחרים **לִשְׁמָן** של קרבנות אלו בשבת, **חַיָּיב**, ואף ששינה אותם לקרבן שמותר להקריב ביום זה. ואם כן אף השוחט שאר זבחים לשם פסח יש לו להתחייב. **אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא** – אין להוכיח מהם, שכן **אִם אָמַרְתָּ בְּאֵימּוּרֵי צִיבּוּר** [שהשוחט קרבנות אחרים לשמם חייב] **שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְצָבָה** – מספר קצוב שמקריבים מהם כל שבת, ואין אדם רואה אנשים רבים שעסוקים בשחיטתם, ומשנשחטו התמידים והמוספים יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד לקרבנות אלו, ואם שכח ושחט קרבן אחר לשמם של אלו, אין זה נחשב טועה בדבר מצוה, שכן לא היה לו לטעות בכך, **תֹּאמַר** כך אף **בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קְצָבָה** – שאין מספר קצוב לקרבן פסח, שכן הכל צריכים להקריבו, וכיון שראה רבים אחרים העוסקים בכך אף הוא היה טרוד להתעסק במצוה זו, ומתוך כך טעה לחשוב על קרבן אחר שהוא פסח ושחטו לשמו, והרי זה טועה בדבר מצוה ופטור.

המשנה מביאה דעה המקילה אף בשוחט לשם אימורי ציבור: **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אַף הַשּׁוֹחֵט** בכל שבתות השנה קרבנות אחרים **לְשֵׁם אֵימּוּרֵי צִיבּוּר, פָּטוּר**, ואף שיש להם קצבה, משום שעל כל פנים טעה בדבר מצוה.

אופנים נוספים של פסח שנשחט בשבת שלא כהלכתו: **שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו** – לשם זקן או חולה שאינם יכולים לאכול ממנו כזית, **וְכֵן** אם שחטו **שֶׁלֹּא לִמְנוּיָו** – לשם בני אדם שלא נתמנו על קרבן זה לפני שחיטתו, או ששחטו **לְשֵׁם עֶרְלִין** – שלא נמולו **וּלְשֵׁם טְמֵאִין**, ושוגג היה, ששכח ששבת היום, או שחשב שהפסח כשר באופנים

המשך בעמוד צה

אלו, **חַיָּיב** חטאת. שביון ששחטו לשם אנשים שאינם ראויים לאכלו, נפסל הפסח בכך כמבואר במשנה לעיל (סא.), ולא ניתנה שבת להידחות מפני שחיטתו. אך אם שחטו **לְאוֹכְלָיו** – בני אדם שיכולים לאכול ממנו **וְשָׁלְא לְאוֹכְלָיו**, דהיינו לשם שניהם, או ששחטו **לְמָנוּיו וְשָׁלְא לְמָנוּיו**, או **לַמּוּלִין וְלָעֲרֵלִים**, או **לַטְּמֵאִין וְלַטְּהוֹרִין**, **פָּטוּר**, שכן באופן זה הפסח כשר כמבואר שם במשנה. אופנים נוספים של פסח שנשחט בשבת בפסול: **שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא שהיה הפסח בַּעַל מוּם**, והרי פסול הוא להקרבה, **חַיָּיב**, ששוגג הוא ולא אנוס, כיון שהיה עליו לבקרו ממומים קודם שחיטתו. אך אם **שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא טְרֵיפָה בַּסַּהֲדֵי**, דהיינו באחד מאבריו הפנימיים שלא ניתן היה לבודקו לפני השחיטה, **פָּטוּר**, משום שאנוס הוא בכך. וכן אם **שְׁחָטוֹ, וְנוֹדַע** לו לאחר מכן **שֶׁעוד** קודם השחיטה **מָשְׁכוּ הַבָּעָלִים אֶת יָדָם** מהפסח ונמנו על פסח אחר, **אוֹ שֶׁמָּתוּ** בעליו קודם השחיטה, **אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ** קודם השחיטה, שבכל האופנים הללו לא ניתנה שבת להידחות מפני השחיטה, **פָּטוּר**, **מִפְּנֵי שֶׁשְּׁחָטוֹ בִּרְשׁוּת**, שבשעת השחיטה לא ידע שכן הוא, וגם לא היה מוטל עליו לבדוק זאת, ונחשב אנוס.